รู้ไว้ใช่ว่า ใส่บ่าแบกหาม

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ)

รู้ไว้ใช่ว่า ใส่บ่าแบกหาม

ปุจฉา-วิสัชนากับ

พระราชธรรมนิเทศ *(ระแบบ ฐิตญาโณ)*

วัดบวรนิเวศวิหาร

1

จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน

เพื่ออุทิศบุญกุศลให้

นายกิมกุ่ย แซ่ตั้ง นางซกเกียว แซ่โง้ว

รู้ไว้ใช่ว่า ใส่บ่าแบกหาม

พระราชธรรมนิเทศ *(ระแบบ ฐิตญาโณ)*

[illegible]

ครั้งแรก สิงหาคม ๒๕๓๔
จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม
พิมพ์ครั้งที่สอง ธันวาคม ๒๕๓๔
จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

ผู้ที่เห็นคุณค่าต้องการได้หนังสือนี้ กรุณาติดต่อ

คุณพัชนี ตันธานุตร
๘๐ , ๘๒ สี่แยกจักรพรรดิ์พงษ์ นางเลิ้ง
กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๐๐

ควบคุมการจัดพิมพ์โดย
ลิเบอร์ตี้เพรส แอนด์ อาร์ตสกรุ๊ฟ
โทร. ๒๒๒-๑๙๒๘

พิมพ์ที่
บริษัท พี. เอ. ลีฟวิ่ง จำกัด
โทร.๔๒๔-๓๑๖๕

คำปรารภ

ข้อความในหนังสือเล่มเล็ก ๆ ที่ท่านถืออยู่นี้ มาจากความกังวลใจของดิฉัน เรื่องนี้ดิฉันเก็บความกังวลใจมาหลายปีแล้ว คือ เห็นพุทธศาสนิกชนและพระสงฆ์ร่วมกันอยู่ปริวาสกรรม ดิฉันได้พยายามนำเรื่องนี้เข้าสอบถามพระสงฆ์หลายรูปด้วยกัน เช่น พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ**พระสุเมธาธิบดี** พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ**พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต)** พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ**พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ จิตญาโณ)** พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณ**พระเมธีธรรมาภรณ์** *(ดร.ประยูร ธมฺมจิตฺโต)* **พระมหาอินศร จินตาปญโญ** และพระสงฆ์อีกหลายรูป ซึ่งมีความรู้แตกฉานทางพระไตรปิฎก

ปรากฏว่า เรื่องการอยู่ปริวาสกรรมนี้ เป็นการที่พระสงฆ์ได้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส จึงต้องอยู่ปริวาสกรรม ทุกวันนี้สังคมไทยเข้าใจผิดเพราะพระสงฆ์บางกลุ่ม ได้ชักชวนพระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา ไปอยู่ปริวาสกรรม โดยเน้นว่า เป็นการปฏิบัติกรรมฐานอย่างเคร่งครัด ทำให้เข้าใจผิดกันใหญ่ ดิฉันจึงได้ตัดสินใจร่วมกับ

คุณพี่ละ*ออ โหตระกิตย์* ตั้งคำถามต่าง ๆ ได้เข้ากราบเรียนขอความกรุณาจากพระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณอาจารย์**พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ)** ขอให้ท่านได้กรุณาชี้แจงแนะให้ชาวพุทธเข้าใจอย่างถูกต้อง และปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยที่เราชาวพุทธควรจะยึดหลักว่า เราไม่บัญญัติในสิ่งที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ได้บัญญัติ และเราจะไม่ลบล้างพระธรรมวินัย ที่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้บัญญัติไว้

ด้วยเหตุนี้ดิฉันจึงตัดสินใจ ทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาด้วยความตั้งใจ หวังว่าคงได้ประโยชน์ต่อส่วนรวมไม่มากก็น้อย เพื่อความเข้าใจอย่างถูกต้องของเพื่อนพุทธศาสนิกชนด้วยกัน หากหนังสือเล่มนี้ได้ทำให้ท่านเกิดปัญญาและเป็นบุญเป็นกุศลแล้ว ดิฉันขอถวายบุญกุศลนี้ แด่ คุณพระรัตนตรัย รวมทั้งครูบาอาจารย์ทุกรูปที่ให้ความรู้แก่ดิฉัน และบิดาของดิฉัน นาย*กิมกุ่ย แซ่ตั้ง* มารดานาง*ซกเกียว แซ่โง้ว* ผู้มีพระคุณที่ยังมีชีวิตอยู่ และผู้มีพระคุณที่ล่วงลับไปแล้วทุกท่าน รวมทั้งพุทธศาสนิกชนที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ ขอจงมีดวงตาเห็นธรรมโดยทั่วกัน และเจริญไพบูลย์ในธรรมซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้แสดงไว้ดีแล้วโดยทั่วกันเทอญ

พัชนี ตันฑานุตร

คำนำ

หนังสือเรื่อง "**รู้ไว้ใช่ว่าใส่บ่าแบกหาม**" เล่มนี้ เกิดจากคำถามของ*คุณพัชนี ตันฑานุตร* ซึ่งเป็นผู้สนใจในการศึกษา และปฏิบัติธรรม ประกอบกับมีคนมาสอบถามปัญหาต่าง ๆ เป็นอันมาก เธอจึงได้รวบรวมปัญหาเหล่านั้นมาขอให้ตอบให้ เพื่อถือโอกาสพิมพ์เผยแพร่แก่สาธุชนผู้สนใจ

การตอบคำถามในลักษณะนี้ได้กระทำมาหลายเล่มแล้ว แต่เรื่องที่ปรากฏในเล่มนี้กลับเป็นเรื่องธรรมดาสามัญที่ชาวพุทธทุกคนมักต้องเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่เสมอ แต่มักทำตาม ๆ กันไป โดยไม่ได้สนใจว่าทำอย่างไรที่เรียกว่าเป็นการถูกต้อง ตามหลักที่ท่านวางไว้ เรื่องทั้งหมดจึงเป็นเรื่องเบา ๆ ที่น่าจะใช้คำว่ารู้ไว้ใช่ว่าใส่บ่าแบกหาม ด้วยความหวังว่า เมื่อสาธุชนได้อ่านแล้วจะช่วยให้มีความมั่นใจขึ้น หากตนทำอะไรถูกต้องอยู่แล้ว คนที่ยังมีความสับสนไม่แน่ใจ จะทำให้ปฏิบัติได้ถูกต้องเป็นระเบียบเรียบร้อย สวยงามมากขึ้น

คุณพัชนี ตันฑานุตร ได้ชื่อว่าเป็นผู้ใคร่ธรรม ที่พยายามเดินตามรอยยุคลบาทของพระพุทธเจ้า ด้วยการพยายามศึกษา และปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วนำเรื่องเหล่านั้นมาเผยแพร่แก่คนอื่น เพื่อให้ความรู้ที่เรียกว่า เป็นธรรมทาน ยามใดที่เห็นอะไรเป็นพิษเป็นภัยต่อพระพุทธ-ศาสนา ไม่ว่าจะเป็นการกระทำของคนภายในหรือภายนอกก็ตาม จะพยายามปกป้องรักษาพระพุทธศาสนา ตามกำลังความสามารถของตน จึงจัดเป็นอุบาสิกาที่ควรแก่การยกย่องสรรเสริญของสาธุชนทั้งหลาย

ด้วยอำนาจบุญกุศลที่ *คุณพัชนี ตันฑานุตร* ได้กระทำในรูปของธรรมทานครั้งนี้ ขอให้เป็นไปเพื่อประ-โยชน์ เกื้อกูล และความสุข แก่*คุณพัชนี ตันฑานุตร* พี่น้อง ญาติ มิตร ที่มีกุศลจิตรร่วมกัน ให้งานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ออกมาเป็นรูปของเอกสารอีกครั้งหนึ่ง ได้ประสพความสุขความเจริญ ปราศจากทุกข์โศกโรคภัย ได้รับการคุ้มครองรักษาจากพระรัตนตรัยตลอดกาลนาน และขอให้พรนี้จงบังเกิดมีแก่ท่านที่ได้รับหนังสือนี้มาแล้วอ่านโดยทั่วกัน

พระราชธรรมนิเทศ *(ระแบบ จิตญาโณ)*

สารบัญ

ควญฺเจ ตรมานานํ ชิมฺหํ คจฺฉนฺติ ปุงฺคโว

ฯเปฯ

สพฺพํ รฏฺฐํ ทุกฺขํ เสติ ราชา เจ โหติ อธมฺมิโก

เมื่อฝูงโคว่ายข้ามฟากอยู่ ถ้าโคนำฝูงไปคดโคทั้งหมดก็ว่ายคดไปตาม ฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น ผู้ใดได้รับแต่งตั้งเป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติอธรรม จะป่วยกล่าวไปไยถึงประชาชนที่เหลือ ถ้าราชาไม่ตั้งอยู่ในธรรม รัฐทั้งหมดย่อมอยู่เป็นทุกข์

ควญฺเจ ตรมานานํ อุชุํ คจฺฉติ ปุงฺคโว

ฯเปฯ

สพฺพํ รฏฺฐํ สุขํ เสติ ราชา เจ โหติ ธมฺมิโก

เมื่อฝูงโคว่ายข้ามฟากอยู่ ถ้าโคนำฝูงไปตรงโคทั้งหมดย่อมว่ายตรงไปตาม ฉันใด ในหมู่มนุษย์ก็ฉันนั้น ผู้ใดได้รับแต่งตั้งเป็นใหญ่ ถ้าผู้นั้นประพฤติธรรม ประชาชนที่เหลือก็เป็นอันไม่ต้องกล่าวถึง ถ้าราชาตั้งอยู่ในธรรม รัฐทั้งหมดย่อมอยู่เป็นสุข

(๒๑/๗๐)

๑. เมื่อเวลาไปวัดควรปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์อย่างไร? และควรใช้ถ้อยคำในการสนทนากับท่านอย่างไร จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการกระทำที่เหมาะสม?

ก่อนอื่นควรทำความเข้าใจว่า สถานะของพระสงฆ์
ในพระพุทธศาสนานั้น ท่านก็คือ พุทธบริษัท เช่นเดียว
กับชาวบ้าน คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา แต่ใน
ฐานะของชาวพุทธได้ให้การยอมรับนับถือฐานะของท่าน
ว่า แม้ท่านจะเป็นใครมาก่อนก็ตาม แต่เมื่อได้เข้ามาบวช
เป็นภิกษุแล้ว ท่านได้ชื่อว่าอยู่ในฐานะเป็น *อุดมเพศ* คือ
2 เพศของผู้ทรงศีล เป็นเพศที่อุดมด้วยศีลด้วยธรรม ดังนั้น
ชาวบ้านแม้ว่าจะเป็นพระอริยบุคคลก็ให้การยอมรับนับถือ
พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นอุดมเพศ แต่นั่นเป็นหลักการอยู่
ร่วมกัน เกี่ยวข้องกันในยุคต้นของพุทธสมัย หรือเรียกว่า
ในสมัยพุทธกาล และหลังจากนั้น แต่เมื่อพระพุทธศาสนา
มาเผยแพร่ดำรงมั่นคงอยู่ในประเทศไทย พระสงฆ์กับ
ชาวบ้าน มีความสนิทสนมคุ้นเคยกันมากกว่าเดิม จน
อยู่ในฐานะเป็นกัลยาณมิตรกัน แต่ชาวบ้านก็คงยอมรับ
นับถือสถานะของพระสงฆ์ว่า เป็น ปูชนียบุคคลของสังคม
จนบางคนอาจยกให้เป็นผู้บริสุทธิ์ หรือผู้สละแล้วด้วย
ประการทั้งปวง ซึ่งออกจะเป็นการให้สถานะที่เกินจริง

อยู่บ้าง แต่เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการยอมรับนับถือสถานะของพระสงฆ์ ที่มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลานาน

ดังนั้น เมื่อเข้าไปในวัด หากท่านผู้นั้นเป็นผู้ชาย การติดต่อสนทนาปราศรัยกัน ไม่ค่อยมีระเบียบปฏิบัติเคร่งครัดมากนัก เพียงแต่ให้ตระหนักว่าเป็นการสนทนากับพระ ซึ่งเป็นปูชนียบุคคลของสังคม มีเพศ ศีล สถานะทางสังคมเหนือกว่าตน เมื่อเข้าไปถึงที่อยู่ของท่าน ควรกราบพระพุทธปฏิมา ที่ประดิษฐานอยู่ในที่นั้นก่อนแล้วจึงกราบพระสงฆ์ ซึ่งนิยมกราบด้วยเบญจางคประดิษฐ์ สำหรับคนที่ต้องการแสดงความเคารพอย่างสูง ทุกครั้งที่พูดกับท่านจะพนมมือไหว้ แม้ฟังท่านพูดก็พนมมือไหว้ด้วยความเคารพ สรรพนามที่ใช้เรียกตนเอง ก็คงใช้กระผม ผม โดยมองไปที่สถานะของพระเป็นตัวกำหนดสรรพนามที่เหมาะสม หากท่านเป็นพระธรรมดา สรรพนามที่เรียกท่านมักนิยมคำว่า *ท่าน* *พระคุณเจ้า* แต่คำว่า *ท่าน* แสดงความสนิทสนมเป็นกันเองมากกว่า หากท่านมีสมณศักดิ์สูง ก็ยักย้ายเปลี่ยนแปลงไปเป็น *ใต้เท้า* *พระเดชพระคุณ* *พระคุณ* *เจ้าพระคุณ* สำหรับสมเด็จพระสังฆราชใช้คำว่า *ฝ่าบาท* สรรพนามตนเองใช้คำว่า *กระหม่อม* การตอบรับนิยมใช้คำว่า ครับ ครับผม กระ-

หม่อม ตามสมควรแก่ฐานะของท่าน

เรื่องที่ออกจะยุ่งยาก ก็คือ ในกรณีที่ท่านผู้เข้าไปวัดพบพระ เป็นสุภาพสตรี ความคิดอ่านของบุคคลในปัจจุบัน มีความเปลี่ยนแปลงไปมาก จนบางครั้งมีความรู้สึกว่า พระรังเกียจผู้หญิง ทั้งในการต้อนรับ การรับประเคนของ ตลอดจนการขับรถให้พระนั่ง ยิ่งคนที่เจริญเติบโตมาจากต่างประเทศด้วยแล้ว จะรู้สึกโทมนัสน้อยใจ ในฐานะของตนที่ได้รับจากพระมาก จนถึงบางคนพูดว่าพระสบประมาทดูหมิ่นตน เรื่องนี้จึงควรทำความเข้าใจในรายละเอียด เงื่อนไขต่าง ๆ พอสมควร

ประเด็นที่ควรทราบ คือ ความเป็นพระนั้นท่านกำหนดด้วยความถูกต้องตามพระธรรมวินัยทุกขั้นตอนของความเป็นพระ หากมีปัญหาทางวินัยในช่วงใดช่วงหนึ่ง จะทำให้ความเป็นพระมีความบกพร่องไปจนถึงหมดความเป็นพระไปก็ได้ ชีวิตของพระเป็นชีวิตของผู้ประพฤติ *พรหมจรรย์* แม้ขอบข่ายของคำว่า พรหมจรรย์จะกว้างก็ตาม แต่จุดเน้นที่เอาจริงเอาจังกันมาก ก็คือความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเพศตรงกันข้าม ซึ่งบทบัญญัติทางวินัยเกี่ยวกับเรื่องเพศตรงกันข้าม เพื่อให้สามารถรักษาสถานะของผู้ประพฤติพรหมจรรย์นั้น บทบัญญัติ

สำหรับภิกษุณีเกี่ยวกับผู้ชายจะเคร่งครัดกว่า พระกับผู้หญิงด้วยซ้ำไป เพียงแต่เรื่องเหล่านี้ไม่ปรากฏแพร่หลายเท่านั้นเอง

ดังนั้น การไปวัดของสุภาพสตรี จึงควรมีผู้ชายไปด้วยจะเป็นการดี เพราะบางครั้งภายในวัดไม่มีเด็ก หรือ ผู้ชาย พระภิกษุ สามเณรรูปอื่น พระที่สุภาพสตรีไปหาท่านอาจจะอยู่รูปเดียว หากเข้าไปพบท่านในลักษณะที่จำต้องอยู่ร่วมกัน สองต่อสอง ไม่ว่าจะเป็นที่ลับตา คือ คนอื่นไม่เห็น หรือ ที่ลับหู คนอื่นไม่ได้ยินว่าพระพูดอะไรกับผู้หญิง จะกระทบกระเทือนต่อความเป็นพระของท่านรูปนั้นทันที เพราะท่านจะมีปัญหาทางพระวินัย อาจถูกโจทท้วง จนเกิดเป็นความเสียหายแก่บุคคลทั้งสองฝ่ายก็ได้ วินัยในเรื่องนี้มีเป็นอันมาก เช่น

๑. ภิกษุนั่งในห้องกับผู้หญิง ไม่มีผู้ชายเป็นเพื่อน ต้องปาจิตตีย์

๒. ภิกษุนั่งในที่แจ้งกับผู้หญิงสองต่อสอง ต้องปาจิตตีย์

๓. ภิกษุแสดงธรรมแก่ผู้หญิงเกินกว่า ๖ คำขึ้นไป (เว้นไว้แต่มีผู้ชายรู้เดียงสาอยู่ด้วย) ต้องปาจิตตีย์

ในกรณีที่เป็นการนั่ง หรือสนทนากันตามธรรมดา ก็ต้องอาบัติปาจิตตีย์แล้ว ซึ่งอาบัติระดับนี้ พระต้องแล้วต้องสารภาพกับพระรูปอื่น แต่ในขณะเดียวกันหากมีใครมาโจทว่า พระกับผู้หญิงเกี่ยวข้องกันยิ่งกว่านั้น อาจจะต้องอาบัติสังฆาทิเสส ซึ่งเป็นอาบัติที่ต้องลงโทษประจานตนต่อสงฆ์ เป็นเวลาถึง ๖ ราตรี หรืออาจจะเลยเถิดไปถึงการต้องอาบัติปาราชิก ที่ทำให้ขาดจากความเป็นพระภิกษุไปเลยก็ได้

บทบัญญัติทางพระวินัยดังกล่าว จึงมีลักษณะตัดไฟแต่ต้นลม เพื่อให้ชาวบ้านที่เข้าวัดเพื่อต้องการบุญด้วยการรักษาศีล ฟังธรรม สนทนาธรรม หรือติดต่อกับพระในสิ่งที่ชอบด้วยพระธรรมวินัย ได้รับประโยชน์ตามที่ตนต้องการ ทั้งพระเองก็สามารถรักษาความเป็นพระของตนไว้ได้ เป็นการช่วยกันรักษาพระธรรมวินัย ซึ่งอยู่ในฐานะเป็นพระศาสดาของพุทธศาสนิกชนทั้งหลายให้ดำรงคงอยู่ทั้งในรูปของคำสอนและคนประพฤติปฏิบัติ ไม่ใช่เป็นเรื่องที่พระตั้งข้อรังเกียจอะไร อย่างที่บางคนเข้าใจ แต่เป็นเรื่องที่ให้ช่วยกันรักษาความเป็นพระ ของลูกไทยหลานไทยที่บวชมาในพระพุทธศาสนา จะเป็นระยะสั้นหรือยาวก็ตาม เพราะการเกี่ยวข้องระหว่าง พระ

และสตรีเพศนั้น หากเป็นการคลุกคลีกันจนขาดความสำนึกรับผิดชอบต่อพระธรรมวินัยแล้ว ย่อมเป็นการเสี่ยงต่อความเสื่อมเสีย จนถึงเสื่อมสูญได้ง่าย เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้น พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ว่า

พระองค์ไม่ทรงเล็งเห็น รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ของใคร อะไร ที่จะครอบงำใจบุรุษแล้วตั้งอยู่ เหมือน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสของสตรีเลย

ในทำนองตรงกันข้าม พระองค์ก็ไม่ทรงเห็นรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ของใคร อะไรที่เกิดขึ้นแล้วครอบงำใจสตรีแล้วตั้งอยู่นานเหมือน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ของบุรุษเลย

สตรีจึงเป็นมลทินของพรหมจรรย์สำหรับพระสงฆ์ เช่นเดียวกับ ผู้ชายเป็นอันตรายต่อพรหมจรรย์ของภิกษุณี

เรื่องการระมัดระวังทั้งหมดจึงเป็นเรื่องของการรักษาพระธรรมวินัยดังกล่าว

อย่างไรก็ได้พูดถึงเรื่องนี้มาแล้ว น่าจะพูดถึงการไปเยี่ยมเยียนพระใหม่ ที่เป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงของพุทธศาสนิกชนทั่วไปเสียด้วย เพราะรู้สึกว่ามีการหลงประเด็นกันอยู่มาก จนนำไปสู่คำพูดที่ว่า “*คนนั้นคนนี้*

บวชตั้ง ๑๕ วันไม่เห็นได้อะไร หรือบวชตั้งพรรษาแล้วไม่เห็นได้อะไร"

ใช่ บางคนไม่ค่อยได้อะไรออกมาจากวัดจริง ๆ เสียด้วย แต่น่าจะศึกษาต่อไปว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น เราจะพบความจริงว่า

● คนบางคนเจตนาบวชเพื่อพักร้อน หาเป็นการบวชภาคฤดูร้อนไม่ เมื่อบวชเข้ามาเพื่อพัก ท่านก็ได้พักตามที่ต้องการแล้ว จะเอาอะไรยิ่งไปกว่านั้นเล่า

● บางคนแม้บวชภาคฤดูร้อน แต่ขาดความสนใจที่จะศึกษาเล่าเรียน หรือวัดไม่มีกิจกรรมให้การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรผู้บวชใหม่ก็ได้

● ญาติ มิตร พ่อแม่ของพระบวชใหม่ มีความรู้สึกเป็นห่วงเป็นใยพระบวชใหม่มากจนเกินเหตุ ทำคล้ายกับพระของตน *ป่วย* หรือ *ติดคุก* ต่างคนต่างไปเยี่ยมเยียนกันทั้งเช้าสาย บ่าย เย็น บางคนแถมกลางคืนเข้าไปด้วยเพราะกลางวันไม่ว่าง ทำให้เวลาของพระที่ควรจะได้ใช้ไปในการศึกษา อ่านตำรา ปฏิบัติกิจวัตรของพระ ถูกญาติ มิตร พ่อ แม่ พี่น้อง แย่งไปเป็นของตนเองเสียวันหนึ่งหลายชั่วโมง เรื่องที่นำมาคุยกันจึงเป็นเรื่องนอกวัด พระ

เองก็ยังไม่มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนา คุยกันไปคุยกันมาจึงเหมือนกับคุยกันที่บ้าน เพียงย้ายเรื่องที่ควรจะคุยที่บ้านมาคุยในวัดเท่านั้น

ทำอย่างไรหนอ พ่อ แม่ พี่น้อง ญาติ มิตรของพระบวชใหม่ จะเข้าใจความจริงส่วนนี้ แสดงความห่วงใยพระใหม่ให้น้อยลงหน่อย หากอยากจะทำน่าจะเปลี่ยนเป็นการรักษาศีลตามลูกหลาน พี่น้องเพื่อนฝูงของตน ขอเพียงรักษาศีล ๕ ให้ได้ก็จะเป็นการดีแล้ว

ขอย้อนกลับมาที่คำถามในการใช้ถ้อยคำ และการปฏิบัติตน สำหรับการปฏิบัติตนคงเป็นเช่นเดียวกับผู้ชาย หรือ เมื่อเข้าไปที่ต้อนรับของพระ ให้กราบพระพุทธปฏิมาด้วยเบญจางคประดิษฐ์ก่อน แล้วจึงกราบพระที่ตนไปเยี่ยม

ทำไมจึงต้องปฏิบัติตนเช่นนี้?

อย่าลืมว่า พระรัตนตรัยนั้นเป็นสรณะของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย พระพุทธปฏิมาเป็นสัญญลักษณ์ของพระพุทธเจ้า จึงต้องกราบพระพุทธปฏิมาก่อนพระสงฆ์ มีคนเป็นจำนวนไม่น้อยในปัจจุบัน เวลาไปหาอาจารย์ตนจะกราบอาจารย์ตนเองก่อน บางที่ก็ไหว้พระปฏิมาในตอนหลัง บางคนไม่ไหว้เลย การทำเช่นนี้ เป็นการแสดง

ให้เห็นถึงการขาดความเคารพหนักแน่นในพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์

ดังนั้น ไปพบประสงฆ์ทุกครั้งถ้ามีพระพุทธปฏิมาอยู่ในที่นั้นด้วย ต้องกราบพระพุทธปฏิมาก่อนเสมอ

สำหรับสรรพนามใช้แทนตนเอง อาจจะใช้ดิฉัน ฉัน หากพระหนุ่ม อาจใช้สรรพนามว่า *โยม* ก็ได้ ถ้าเป็นระดับสมเด็จพระสังฆราช ก็ใช้เช่นเดียวกับที่กล่าวแล้วในตอนต้น ในขณะที่สนทนากันนั้น หากจะแสดง
3 ความเคารพตามหลักจริง ๆ ก็ควรพนมมือ หากตอบรับก็ใช้คำว่า ค่ะ เจ้าค่ะตามควรแก่กรณี

ข้อที่ไม่ควรลืม คือ ไม่ควรเข้าพบในที่อยู่ของท่านคนเดียว ในขณะที่ท่านอยู่ตามลำพัง ควรเรียกเด็กหรือชวนคนอื่นไปเป็นเพื่อนด้วย ทั้งนี้เพื่อช่วยกันรักษาพระธรรมวินัย ความเป็นพระของพระ และความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีของตนดังกล่าว.

อนึ่ง การแต่งตัวเมื่อเข้าไปในวัดนั้น ควรสุภาพเรียบร้อย ไม่จำเป็นจะต้องเน้นที่ความสวยงาม แต่ควรเน้นที่ความเรียบง่าย สุภาพ ปกปิดกายด้วยดี ในการนั่งนั้นไม่ควรนั่งเท้าแขน รัดเข่า เหยียดเท้า ต่อหน้าพระ หรือ

แม้แต่ผู้ใหญ่กว่าตน ควรนั่งพับเพียบตามคตินิยมแบบไทย ๆ และข้อที่ควรตระหนัก คือ ไปที่วัดเพื่อธุระอะไรให้จัดการกับภารธุระของตนให้เสร็จ แล้วลากลับเพื่อเปิดโอกาสให้พระได้ทำงานของท่าน แต่ไม่ควรคิดเพื่อให้พระ*จำวัด* เพราะจำวัดในความหมายทั่ว ๆ ไปหมายถึงนอน ซึ่งอันที่จริงน่าจะมาจากคำว่าอยู่ประจำวัด ไม่เที่ยวจาริกไปในที่ไหน แต่เมื่อคนเข้าใจกันอย่างนั้นมาก จึงไม่ควรใช้ว่า ตนจะรีบกลับเพื่อให้พระได้จำวัด เพราะฟังแล้วเป็นการดูหมิ่นว่าพระคงมีแต่นอนกับนอน ไม่มีงานการอะไรทำ ฟังแล้วน่าเกลียด.

๒. วิธีใส่บาตร กรวดน้ำ และน้ำที่กรวดแล้วควรทำอย่างไร ถ้ากรวดน้ำหลายคนพร้อมกันควรทำอย่างไร?.

การใส่บาตรนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ควรมีพิธีรีตองอะไร เมื่อพระมาบิณฑบาต ชาวบ้านที่มีความพร้อมจะตักบาตรก็นำอาหารที่เตรียมไว้น้อมเข้าไปเพื่อตักบาตร ถ้าเป็นการกระทำที่เน้นความถูกต้องดีงาม ควรถอดรองเท้าเสียก่อน ไม่ควรยืนบนที่ซึ่งสูงกว่าพระ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อตนเอง ต่อพระ ต่ออาหารบิณฑบาตของตน จุดเน้นในการทำบุญตักบาตรนั้น ท่านเน้นไปที่

๑. ท่านผู้รับควรเป็นผู้มีศีล มี กัลยาณธรรม เหมาะ-สมแก่ฐานะของท่าน

๒. สิ่งที่นำมาตักบาตรนั้น ท่านจำแนกออกไปเป็น ๓ ประเภท โดยมีชื่อเรียกว่า

ทาสทาน ของที่นำมาถวายพระ เป็นของที่แม้ตนเองก็ไม่รับประทาน เป็นอาหารที่มีคุณภาพและราคาน้อย

สหายทาน ของที่นำมาถวายนั้น เป็นเช่นเดียวกับของที่ตนบริโภค คือ ตนมีอะไรบริโภคอะไร ก็นำของนั้นมาทำบุญตักบาตร

สามีทาน เป็นการถวายของที่มีค่ามาก คุณภาพดี แม้ตนเองก็ไม่บริโภค นอกจากนั้นท่านยังเน้นไปที่เจตนาก่อนให้ ขณะกำลังให้ และหลังจากได้ให้ไปแล้ว จิตใจของผู้ทำบุญตักบาตรจะต้องมีความผ่องใสศรัทธา ปีติปราโมทย์ตามสมควรแก่กาลที่ตนตักบาตร

๓. ของที่นำมาตักบุญตักบาตรไม่ว่าจะหยาบ ประ-ณีต ควรเป็นของที่ได้มาในทางที่ชอบธรรม

๔. ถ้าให้มีผลสมบูรณ์กว่านั้น ผู้ทำบุญตักบาตรเองควรเป็นผู้มีศีลมีกัลยาณธรรมด้วย ย่อมจะช่วยให้

ผลแห่งการทำบุญตักบาตรมีมากยิ่งขึ้น เห็นควรทราบการตักบาตรที่มีผลสุดยอด ที่เรียกว่า ได้รับผลทั้งเป็นความสุข ปีติ ปราโมทย์ และได้รับทรัพย์สินเงินทองในวันนั้นไว้ เพื่อเป็นการประดับความรู้ มุ่งแสวงหา หรือแม้แต่ตั้งความปรารถนา คุณสมบัติเหล่านั้นท่านเรียกว่า สัมปทาคุณ ๔ ประการ คือ

– ท่านผู้รับอาหารบิณฑบาตเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยอริยคุณคือเป็นพระอนาคามี หรือพระอรหันต์

– ของที่นำมาทำบุญตักบาตรเป็นของที่ได้มาในทางที่ชอบธรรมจริง ๆ

– เจตนาในกาลทั้ง ๓ คือ ก่อนให้ ขณะให้ หลังจากให้ไปแล้ว มีความสมบูรณ์ด้วยกุศลธรรม

– ท่านที่รับบิณฑบาตในคราวนั้น ออกจากนิโรธสมาบัติใหม่ ๆ ตนเองได้มีโอกาสถวายทานแก่ท่านเป็นคนแรก เป็นอาหารมื้อแรกของท่านหลังจากออกจากนิโรธสมาบัติ แน่นอน ปัจจุบันนี้คงหายากยิ่งกว่างมเข็มในมหาสมุทร เพราะแม้ตลอดเวลา ๔๕ ปี ในสมัยที่พระพุทธเจ้ายังดำรงพระชนม์อยู่ มีคนทำบุญตักบาตรสมบูรณ์ด้วยสัมปทาคุณทั้ง ๔ นี้ และได้รับผลในเวลาสั้น ๆ มีเพียง ๖ ท่านเท่านั้นเอง

สำหรับการกรวดน้ำ ที่จริงเป็นธรรมเนียมของพราหมณ์พระพุทธศาสนานำมาปฏิรูปใช้ เพื่อสนองตอบความคุ้นเคยของพราหมณ์ในสมัยนั้น และเป็นรูปแบบพิธีกรรมเป็นสื่อนำให้เกิดพลังจิตมุ่งไปสู่คนที่ตนต้องการจะอุทิศกุศลไปให้ พึงเข้าใจว่า การกรวดน้ำ กับการให้ทานเป็นคนละขั้นตอนกัน และเป็นคนละบุญกัน การให้ทานจัดเป็น *ทานมัย* คือ บุญที่สำเร็จด้วยการให้ทาน แต่การกรวดน้ำเป็น *ปัตติทานมัย* บุญสำเร็จด้วยการให้ส่วนบุญแก่ญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว หรือแม้ยังมีชีวิตอยู่ การกรวดน้ำจึงเป็นรูปแบบพิธีกรรม ซึ่งใช้น้ำเป็นสื่อของใจที่แสดงออกซึ่งความมุ่งดี ปรารถนาดีต่อญาติมิตรของตน

การกรวดน้ำในพระพุทธศาสนานั้น ปรากฏหลักฐานว่าพระเจ้าพิมพิสาร พระเจ้าแผ่นดินแคว้นมคธ กรุงราชคฤห์ ทรงทำเป็นครั้งแรก ในรูปของการหลั่งน้ำจากพระเต้าทอง ลงเหนือพื้นดิน ซึ่งเดิมทีเดียวพวกพราหมณ์จะลงไปในแม่น้ำ วักน้ำขึ้นมาแล้วค่อย ๆ ปล่อยให้ไหลลงไปตามง่ามมือ การกรวดน้ำจึงมีลักษณะสอดคล้องกับบท *ยถา วาริวหา* ที่พระซึ่งเป็นประธานในที่นั้น ๆ ได้กล่าวเป็นรูปแรก ซึ่งแปลเป็นใจความว่า

"ห้วงน้ำที่เต็มย่อมยังมหาสมุทรสาครให้บริบูรณ์ได้ฉันใด ทานที่ท่านอุทิศให้แล้วในโลกนี้ ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ท่านผู้ละโลกนี้ไปแล้วฉันนั้น ขออิฏฐผลที่ท่านปรารถนาไว้แล้ว ตั้งใจไว้แล้ว จงสำเร็จโดยพลัน ขอความดำริทั้งปวงจงเต็มที่ เหมือนพระจันทร์ในวันเพ็ญ เหมือนแก้วมณีอันสว่างไสวควรยินดี"

ข้อความข้างต้นนั้น มีลักษณะเป็นการช่วยอธิษฐานใจแก่ผู้รับพร การกรวดน้ำจึงเริ่มต้นจากที่พระว่า *ยถาวาริวหา...* และให้กรวดน้ำให้เสร็จเมื่อพระรูปที่ ๒ รับว่า *สัพพีติโย...* เพราะช่วงนั้นเป็นช่วงที่พระให้พรซึ่งควรหยุดประนมมือรับพรจากท่าน พรที่ท่านให้นั้นแปลว่า

"ขอความจัญไรทั้งปวงจงบำราศไป ขอโรคทั้งปวงของท่านจงหาย อันตรายอย่ามีแก่ท่าน ธรรม ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุข พละ ย่อมเจริญแก่ผู้มีปกติไหว้กราบ มีปกติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่เป็นนิตย์"

นอกจากที่กล่าวนี้ พรที่ท่านนำมาให้นั้น จะยักย้ายเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของงาน บุคคล แต่สรุปว่าต้องการให้ผู้รับพรปราศจาก ทุกข์ ภัย โรคเป็นประการสำคัญ

พึงสังเกตว่าบท *ยถา วาริวหา* นั้น มีข้อความสั้น ๆ การกรวดน้ำเพื่อให้จบลงเมื่อท่านว่ายถาจบ ข้อความจึงควรใกล้เคียงกัน คำกรวดน้ำที่ปรากฏในพระบาลี จึงมีเพียง ๑ บรรทัดเท่านั้น คือ

"อิทํ โน ญาตีนํ โหตุ สุขิตา โหตุ ญาตโย"

"ขอผลแห่งทานนี้จงบังเกิดมีแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้า ขอให้ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้ามีความสุข"

แม้ข้อความจะน้อย แต่กระชับ รัดกุม ครอบคลุมสรรพสัตว์ไว้ด้วยคำว่า ญาติ กาลต่อมา บทกรวดน้ำมีการแต่งกันมากขึ้น มีข้อความค่อนข้างยาว และซ้ำซ้อน แต่ใครจะกรวดด้วยบทไหนก็ย่อมได้ เพราะเป็นเพียงสื่อแสดงเจตนารมณ์ของเราออกไป โดยมุ่งให้เกิดผลเป็นความสุขความเจริญแก่ญาติมิตรของตน แต่พึงเข้าใจว่าการกรวดน้ำมิใช่การส่งของทางพัสดุไปรษณีย์ แต่เป็นการเพิ่มบุญของเราจากที่ได้ให้ทานมาแล้วเป็นต้น ด้วยการบำเพ็ญ*ปัตติทานมัย* คือ อุทิศส่วนบุญแก่ผู้วายชนม์ ซึ่งผลนั้นได้เกิดขึ้นแก่ผู้อุทิศแน่นอนแล้ว และเป็นผลที่เพิ่มขึ้นมาจากเดิมด้วย ส่วนญาติที่ตายจะได้รับผลแห่ง

ทานที่อุทิศให้หรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับท่านอยู่ในฐานะอะไร และท่านได้รับทราบและอนุโมทนาในบุญที่เราอุทิศให้ท่านหรือไม่ ที่เรียกว่า *ปัตตานุโมทนามัย* คือ บุญที่สำเร็จด้วยการอนุโมทนาส่วนบุญหรือไม่ แต่ที่แน่นอนคือ ผู้ให้ทานแล้วอุทิศส่วนกุศลนั้น ได้รับส่วนแห่งบุญเพิ่มขึ้นแน่นอน ดังที่ทรงแสดงไว้โดยสรุปว่า “*ทายกา* จ *อนิป-ผลา*” *ทายกย่อมไม่ไร้ผล*

ในกรณีของการกรวดน้ำพร้อม ๆ กันหลายคนนั้น ในแง่ของความเป็นจริงคือต่างคนต่าง ๆ กรวด จะมีน้ำหรือไม่มีบ้างก็ได้ สำคัญที่การตั้งจิตอุทิศส่วนกุศลเป็นหลัก แต่ข้อที่ไม่ควรทำอย่างยิ่ง ซึ่งมีคนนิยมทำกันมาก คือ เมื่อมีการกรวดน้ำอยู่นั้น

● คนที่ไม่ได้กรวดกับเขา ก็ขอร่วมกรวดน้ำด้วยการเอามือไปรองรับน้ำ ที่คนกรวดเขาเทลงในภาชนะ คงจะคิดล้างมือ หรืออะไรก็ไม่ทราบ แต่การกระทำอย่างนั้น ผิดเจตนารมณ์ของการอุทิศส่วนกุศลที่ใช้น้ำเป็นสื่อ ซึ่งน้ำจะต้องสะอาด เพื่อเป็นสัญญลักษณ์ของจิตที่สะอาด นี่เล่นเอาน้ำล้างมือไปกรวดอุทิศกุศลให้ญาติพี่น้อง ท่านจะยอมอนุโมทนาหรือ?

● อีกประการหนึ่ง คือ เมื่อคน ๆ หนึ่งกำลังกรวดน้ำ คนอื่นจะเกาะกันเป็นแถวไป ไม่ทราบว่าทำอะไร ทำไป เพื่ออะไร คนแรกนั้นพอรู้ว่ากำลังกรวดน้ำ แต่คนที่เกาะต่อ ๆ กันไปกำลังทำอะไร เพราะใจของแต่ละคนหรืออย่างน้อยบางคน คงไม่ตั้งจิตอธิษฐานใจ เพื่ออุทิศกุศลแก่ญาติพี่น้อง จึงไม่ควรทำอย่างนั้น หากใครไม่มีที่กรวดน้ำก็อธิษฐานใจเอา ควรอธิษฐานเป็นภาษาไทย ด้วยข้อความอย่างไรก็ได้ แต่ให้มีเนื้อหาสาระ ต้องการให้ญาติมิตรของตน ได้ทราบในการทำความดีของตน ทราบแล้วอนุโมทนาในความดีเหล่านั้น และขอให้มีความสุขความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ตามสมควรแก่คติภพที่ได้อุบัติแล้ว หรือจะใช้คาถากรวดน้ำที่มีหลายบทและพิมพ์เผยแพร่กันอย่างกว้างขวาง เคยพบคำกรวดน้ำที่ท่านแต่งเป็นคำกลอนไว้ แต่ไม่ทราบว่าใครแต่ง มีข้อความกระชับดี ถ้าท่องได้ก็ง่ายดีเหมือนกัน ท่านแต่งเป็นคำกลอนไว้ว่า

ขอกุศล ผลกรรม ที่ทำนี้
จงเป็นที่ ประจักษ์แจ้ง ทุกแห่งหน
จงสำเร็จ แก่ญาติมิตร สนิทชน
ที่เวียนวน ตายเกิด กำเนิดมา

สรรพสัตว์ ทุกถ้วนหน้า เทพารักษ์
จงประจักษ์ในกุศล ผลนี้หนา
พ้นจากทุกข์ ประสบสุข ทุกเวลา
สมดังข้าฯ อุทิศให้ ด้วยใจเทอญ.

หรือจะนำเอาข้อความแต่โบราณที่ว่า *"ขอผลแห่งทานนี้จงมีแก่ญาติทั้งหลายของข้าพเจ้าขอให้ญาติของข้าพเจ้ามีความสุข"* ดังที่ยกไว้ในตอนต้นก็ได้.

๓. การถวายสังฆทานมีขั้นตอนอย่างไร ควรใช้ของอะไรบ้างที่จำเป็น ขอให้ชี้แจงทั้งถวายเป็นหมู่คณะและถวายคนเดียว.

การถวายสังฆทานนั้น พระพุทธศาสนาจัดเป็นทานที่มีผลมีอานิสงส์มาก เพราะเจตนาในการถวายของทายกทำไปโดยไม่ได้เจาะจงพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ท่านจึงจำแนกการถวายทานไว้โดยสรุปเป็น ๒ ประการ คือ

๑. *ปาฏิปุคคลิกทาน* เป็นการถวายโดยเจาะจงผู้รับมุ่งไปที่ท่านรูปนั้นรูปนี้ โดยอาศัยความผูกพันกันเป็นการส่วนตัว ในแง่ของจิตแสดงว่ายังมีฉันทาคติอยู่ภายในใจ

ทำให้คุณภาพของใจไม่ผ่องแผ้วมากพอ ทำให้ผลอานิสงส์ไม่มาก

๒. *สังฆทาน* เป็นทานที่ถวายต่อสงฆ์ โดยการขอพระมาจากเจ้าที่แจกภัตรภายในวัด หรืออาจจะให้คนออกไปนิมนต์พระ ที่เดินผ่านไปทางหน้าบ้านตอนเช้า โดยไม่เจาะจงว่าท่านจะเป็นใคร อยู่วัดไหน มีอายุพรรษาเท่าไรก็ตาม ต้องการจะถวายสังฆทานแก่พระกี่รูป ก็นิมนต์มาเท่าที่จำนวนที่ต้องการ หากเป็นการถวายทานภายในบ้านตนเอง ควรจัดเตรียมที่นั่งสำหรับพระ มีที่ตั้งพระพุทธปฏิมา ประกอบด้วยดอกไม้ ธูปเทียน เมื่อพระนั่งเรียบร้อยแล้ว จัดน้ำดื่มมาถวายตามธรรมเนียมของการต้อนรับแขก จากนั้นหากสามารถควรทำไปตามขั้นตอนตามลำดับดังนี้คือ

๑. นำของที่ต้องการจะถวายเป็นสังฆทาน มาวางไว้ข้างหน้าพระแต่ละรูป ของจะมากหรือน้อยไม่สำคัญ สรุปว่าให้เป็นของกินของใช้ หรือที่เรียกว่า อุปโภค บริโภค ปัจจุบันมีร้านต่าง ๆ จัดของถวายสังฆทานไว้เป็นกระป๋องขนาดต่าง ๆ ซึ่งบางอย่างอาจจะจำเป็น บางอย่างอาจจะไม่จำเป็น ทางที่ดีควรแยกของกินกับของใช้ออกจากกัน หากเป็นการถวายในตอนเช้าของกินประเคนได้ ของใช้

ก็ประเคนได้ หากถวายตอนบ่ายของกินไม่ควรประเคน ประเคนเฉพาะของใช้

๒. จะเป็นคนหรือหลายคนก็ตาม กล่าวคำบูชาพระรัตนตรัยอย่างย่อ ๆ ด้วยบทว่า *อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวาเทมิ* เป็นต้น

๓. กล่าวคำอาราธนาศีลพร้อมกัน จากนั้นพระจะให้ศีล ควรรับศีลด้วยเสียงดังพอได้ยินอย่างน้อยให้พระได้ยิน เมื่อจบการสมาทานศีลแล้ว

๔. กล่าวคำถวายสังฆทาน โดยว่า นโม ๓ จบ พร้อมกัน คนที่เป็นหัวหน้านำกล่าวเป็นตอน ๆ ไปว่า

"อิมานิ มยํ ภนฺเต, ภตฺตานิ, สปริวารานิ, ภิกขุสงฺฆสฺส, โอโณชยาม, สาธุ โน ภนฺเต, ภิกฺขุสงฺโฆ, อิมานิ, ภตฺตานิ, สปริวารานิ, ปฏิคฺคณฺหาตุ, อมฺหากญฺเจว, มาตาปิตุ—อาทีนญฺจ, ญาตกานญฺจ, ทีฆรตฺตํ, หิตาย, สุขาย,"

ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอน้อมถวาย ภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์ได้โปรดรับซึ่งภัตตาหารกับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อ

ประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย แก่ญาติทั้งหลาย มีมารดาบิดาเป็นต้น ตลอดกาลนาน เทอญ.

๕. พระสงฆ์จะรับว่าสาธุ พร้อมกัน จากนั้นก็นำของที่เตรียมไว้และวางไว้ข้างหน้าพระแล้วถวายพระ ที่เรียกว่า ประเคน เมื่อประเคนเสร็จเรียบร้อยแล้ว พระเถระจะให้พร ด้วยคำว่า *ยถา* ในช่วงนั้นทุกคนก็ตั้งใจกรวดน้ำตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในตอนต้น เมื่อรับพรจบแล้วก็พร้อมกันกราบพระพุทธปฏิมา กราบพระสงฆ์ นำน้ำที่ใช้แล้วไปเททิ้งที่โคนต้นไม้ เป็นอันเสร็จพิธี

๔. การประเคนของแก่พระคนเดียว และถวายเป็นหมู่คณะควรทำอย่างไร จึงจะเป็นการถูกต้อง?

อันที่จริงการประเคนของตามรูปแบบที่ถือปฏิบัติกันนั้น คงสืบเนื่องมาจากการให้การยอมรับ นับถือสถานะของพระว่าเป็น *อุดมเพศ* อยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ท่านแต่ก่อนจึงจัดเป็นรูปแบบที่ค่อนข้างจะเป็นพิธีรีตอง เอาจริงเอาจังกันมากเป็นพิเศษ ทั้ง ๆ ที่ในแง่ความเป็นมาของพระวินัย ไม่ได้กำหนดไว้เคร่งครัดอย่างนั้น ในพระบาลีที่เป็นพระพุทธวจนะ ทรงบัญญัติเป็นสิกขาบทที่ ๔๐ ในปาจิตตีย์กัณฑ์

หรือสิกขาบทที่ ๑๐ แห่งโภชนวรรค ปาจิตตียกัณฑ์ว่า

"อนึ่ง ภิกษุใดกลืนอาหารที่เขายังมิได้ให้ ให้ล่วงช่องปาก เว้นไว้แต่น้ำและไม้ชำระฟัน เป็นปาจิตตีย์"

จะเห็นได้ว่า ชั้นเดิมจริง ๆ ต้องการเพียงให้มีคนให้เท่านั้น ไม่ได้เน้นถึงวิธีให้ การเน้นวิธีให้ด้วยการประเคนจึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในตอนหลัง จนมีการอธิบายกันเป็นรูปที่ให้เกิดความสวยงาม เรียบร้อยอย่างที่เห็นกันในปัจจุบัน

การประเคนนั้น ท่านเน้นให้เข้าไปอยู่ใกล้กับพระ-ภิกษุผู้จะรับประเคน ห่างไม่เกิน ๒ ศอก หรือบ่วงมือที่เรียกว่า *หัตถบาส* หากของหนักอาจจะยกกันหลายคนและต้องช่วยพระเวลาวางของด้วย หมายความว่าพระคงรับเพียงจับของแล้ววางลงด้วยกัน ผู้ประเคนปล่อยมือก่อน จากนั้นพระวางมือถือว่าเป็นการประเคนแล้ว

ในกรณีที่ผู้ประเคนเป็นสุภาพสตรี ออกจะมีปัญหาในด้านความรู้สึกของคนรุ่นใหม่อยู่บ้าง อย่างคนที่ไปเจริญเติบโตในต่างประเทศ มักจะรู้สึกไม่พอใจที่พระรับประเคนด้วยการให้วางของลงที่ผ้า ซึ่งท่านทอดวางไว้ข้างหน้า โดยการจับชายผ้าข้างหนึ่งไว้ เคยได้ยินสุภาพ

สตรีที่อเมริกาบ่นทำนองว่าพระรังเกียจเขา ที่ไม่ยอมรับของจากมือเขา ทำยังกับว่าเธอเป็นคนโรคเรื้อนอะไรทำนองนั้น เรื่องนี้จึงน่าจะทำความเข้าใจกันให้ถูกต้อง มีความเห็นชอบร่วมกัน ในการดำรงรักษา ความเป็นพระของพระภิกษุ พระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติและแสดงไว้

ประเด็นนี้อันที่จริงไม่เกี่ยวกับการประเคนโดยตรง แต่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนของพระที่เกี่ยวกับสตรีเพศ เพราะมีบทบัญญัติของพระวินัยที่มีความสำคัญ และมีโทษมากสำหรับพระอยู่ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ว่า

“ภิกษุ มีความกำหนัดอยู่ จับต้องกายหญิง ต้องสังฆาทิเสส”

อันอาบัติสังฆาทิเสสนั้น เป็นอาบัติหนักที่สุดที่สามารถแก้ไขได้ ทำให้พระต้องระมัดระวังในเรื่องนี้ และวินัยยังห้ามเลยไปถึงการจับต้องเสื้อผ้าของสตรี พระ-ภิกษุรูปใดขืนจับต้องท่านปรับอาบัติทุกกฏ แม้ว่าจุดเน้นจะอยู่ที่คำว่า มีจิตกำหนัดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติจะพยายามตัดไฟแต่ต้นลมดังกล่าว

แต่ในขณะเดียวกัน การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

นั้น สตรีมีบทบาทสำคัญมาตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน จนอาจพูดได้ว่า หากพระพุทธศาสนาขาดสุภาพสตรี หรืออุบาสิกาเสียแล้ว พระพุทธศาสนาคงหายไปจากโลกนานแล้วด้วยซ้ำไป แต่วินัย คือ วินัย สุภาพสตรีที่เป็นอุบาสิกา ย่อมเข้าใจเรื่องนี้เป็นอย่างดีว่า ความเหมาะความควรของพระควรจะอยู่ในจุดใด ในกรณีที่ต้องเกี่ยวข้องกับสตรี พระวินัยที่เกี่ยวกับการอยู่ในที่ลับตา ลับหูของพระกับสตรี ที่อาจจะเกิดความผิดพลาดอะไรขึ้นมาก็ได้ เกิดจากคำกราบทูลของนางวิสาขามหาอุบาสิกา แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลงไป คนเติบโตมาในสภาพแวดล้อม 3
ที่แตกต่างกัน จึงต้องนำเรื่องนี้มาบันทึกไว้ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการกระทำของพระภิกษุ

แต่เนื่องจากการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ในด้านปัจจัย ๔ สุภาพสตรีมีบทบาทสำคัญกว่าบุรุษ จุดกลางทางการปฏิบัติในส่วนที่เป็นการประเคน ท่านจึงให้ใช้ *ของเนื่องด้วยกาย กับ ของเนื่องด้วยกาย* ถ้าพระเกิดรับของที่สตรีประเคนด้วยมือ ของที่สตรีถือเป็นของเนื่องด้วยกายจริง แต่มือพระเป็นกายทำให้พระต้องอาบัติทุกกฏ ดังนั้น จึงจำต้องใช้ผ้ารับของที่สุภาพสตรีประเคน เพราะเมื่อทำได้เช่นนี้ ของที่นำมาประเคนก็เกี่ยวเนื่อง

ด้วยกายของผู้ประเคน ผ้าที่รองรับก็เป็นของเนื่องด้วยกายของผู้รับ อันเป็นข้ออนุญาตตามพระวินัย แสดงว่าเมื่อทำได้อย่างนี้ ชื่อว่า เป็นการช่วยกันรักษาความเป็นพระของพระ และพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าไว้

การประเคนของสุภาพสตรีจึงมีลักษณะเดียวกันดังกล่าว คือ ถ้าของเบายกได้คนเดียวก็ยกวางลงบนผ้าที่พระท่านจับไว้ หากของหนักช่วยกันยกวางลง แต่ไม่ควรเกาะกันเป็นแถวทำนองการกรวดน้ำดังกล่าว ถ้าหากต้องการจะทำ เพียงแต่พนมมือแสดงอาการอนุโมทนาก็เป็นการเพียงพอแล้ว หรือถ้าของมีหลายชิ้นก็แบ่งกันถวายอย่างที่มักนิยมปฏิบัติกัน

๕. การไหว้พระสวดมนต์ตอนเช้า และก่อนนอนควรปฏิบัติอย่างไร?

การไหว้พระ สวดมนต์ หรือที่เรียกว่า ทำวัตรเช้าเย็น นั้น ในกรณีของพระที่ท่านทำกันเป็นหมู่คณะ มีรูปแบบ วิธีการชัดเจนอยู่แล้ว การกล่าวในที่นี้จะพูดเฉพาะการทำวัตร เช้า เย็น เป็นการส่วนตัว หรือกับบุคคลภายในครอบครัว ซึ่งควรทำตามลำดับดังนี้

● อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด ทั้งก่อนนอนและตื่นจากนอน

● นำดอกไม้มาจัดบูชาไหว้หน้าพระปฏิมา จุดธูปเทียนตามความจำเป็น

● กล่าวนอบน้อมพระรัตนตรัยด้วยบท *นโม ตสฺส ... อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ...* จากนั้นก็สวดบททำวัตรเช้าเย็น ตามที่ปรากฏในหนังสือ หากไม่อาจทำได้ควรใช้อ่านหนังสือเอาก่อน หากยังไม่สามารถอย่างน้อยก็ควรจะกล่าวนอบน้อมพระรัตนตรัยด้วยบท *อรหํ ... สฺวากฺขาโต ... สุปฏิปนฺโน...* อันเป็นบทสรรเสริญพระรัตนตรัย บทสวดนอกจากนี้ให้เป็นไปตามกำลังความสามารถ เพราะการทำวัตรสวดมนต์นั้น ยิ่งสามารถสวดได้มากเท่าไร ก็จะเป็นการดีแก่ตน เพราะในขณะนั้นทำให้กายเป็นสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต ทำให้จิตมีความสงบแนบแน่นอยู่ที่คุณพระรัตนตรัย แม้หลังจากทำวัตรสวดมนต์ไปแล้ว ช่วยให้หลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข ไม่ฝันร้ายเป็นต้น

● หลังจากทำวัตร สวดมนต์แล้ว ควรทำความสงบใจแผ่กุศลอุทิศ สร้างไมตรีจิตต่อสรรพสัตว์ เมื่อปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้สัมผัสผลได้ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

จนสามารถประสบอานุภาพที่น่าอัศจรรย์ได้บางอย่าง แต่เป็นเรื่องที่ผู้ปฏิบัติจะสัมผัสผลได้ด้วยใจตนเองเป็นสำคัญ.

๖. เพราะเหตุไรพระสงฆ์จึงต้องอยู่ปริวาสกรรม?

ปริวาสกรรม เป็นกรรมอย่างหนึ่งในทางพระพุทธศาสนา แต่เป็นบทลงโทษแก่พระที่ละเมิดพระวินัย ด้วยการต้องอาบัติสังฆาทิเสสข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อ ในจำนวนอาบัติ ๑๓ ข้อ เช่น มีจิตกำหนัดจับต้องกายหญิง พูดเกี้ยวหญิง พูดชักชวนหญิงในทางเพศเป็นต้น ท่านที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส พระวินัยกำหนดให้บอกความผิดของตนแก่พระรูปใดรูปหนึ่งในวันนั้น หากปกปิดไว้จะต้องอยู่ปริวาสเพิ่มขึ้นตามวันที่ปิดไว้ ถ้าไม่ปกปิดไว้ที่เรียกว่าประพฤติมานัติ คือ เป็นการอยู่ปริวาสกรรมเพื่อทำตนให้บริสุทธิ์จากอาบัตินั้น ในขณะที่อยู่ปริวาส-กรรม ประพฤติมานัติ มีเงื่อนไขทางพระวินัยกำหนดไว้มาก เช่น ต้องบอกประจานความผิดของตนแก่พระรูปอื่น และคณะสงฆ์ทุก ๆ วัน จนกว่าจะครบกำหนดที่ปกปิดอาบัติไว้ แต่ถ้าไม่ปกปิดไว้จะต้องทรมานตน ประ-จานตนเพียง ๖ ราตรี ถ้าปิดไว้จะเพิ่มวันขึ้นครบตาม

วันที่ปิด

ดังนั้น พระที่อยู่ปริวาสกรรม คือ พระที่กำลังถูกลงโทษตามพระวินัยนั้นเอง แต่ในสังคมไทย คนเป็นจำนวนไม่น้อยที่เข้าใจว่า การอยู่ปริวาสกรรมเป็นบุญมหาศาล ใครทำบุญกับพระที่อยู่ปริวาสกรรมจะได้บุญมาก จนปริวาสกรรมในความเข้าใจของคนไม่น้อย มีความเข้าใจกันว่าเป็นมหากุศล ที่คนเป็นอันมากคอยติดตามรอคอยเพื่อให้การสนับสนุน ซึ่งอันที่จริงการให้การสนับ-สนุนพระที่ท่านรู้ว่าตนทำผิดพระวินัยแล้ว พยายามทำตนให้บริสุทธิ์ตามหลักการและวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้เป็นการดี ที่ควรแก่การอนุโมทนา

แต่การที่ใครก็ตาม พยายามที่จะชี้นำให้คนอื่นเข้าใจว่า เป็นกุศลกรรมพิเศษ จนถึงเป็นมหากุศลนั้นจัดเป็นการหลอกลวงชาวบ้านที่น่าละอาย จึงควรเข้าใจตามหลักความเป็นจริงว่า

ปริวาสกรรม เป็นกรรมที่พระซึ่งต้องอาบัติสังฆา-ทิเสส จะต้องกระทำตามบทบัญญัติ เพื่อชำระตนเองให้บริสุทธิ์จากอาบัติ แม้จะยักย้ายเรียกเป็นการอบรมทางวิชาการ แต่ที่จริงคืออะไร ควรบอกไปตามความ

เป็นจริง หากใครจะมีศรัทธาที่พระเกิดสำนึกถึงความผิดแล้วให้การสนับสนุนด้วยจตุปัจจัย ย่อมเป็นบุญกุศลตามสมควรแก่ฐานะ แต่หาใช่เป็นมหากุศล หรือท่านที่เข้าปริวาสกรรมจะได้บุญกุศลพิเศษแต่ประการใดไม่

๗. บางครั้งเราได้ยินได้ฟังหลักธรรมมาอย่างหนึ่ง แต่มีคนมากล่าวว่าอย่างนั้นไม่ถูกต้อง ต้องเป็นอย่างนั้น ต้องเป็นอย่างนี้จึงจะเป็นการถูกต้อง เมื่อเป็นเช่นนี้ควรจะทำอย่างไรดี?

อันที่จริงเรื่องเช่นนี้เป็นปัญหาที่ค่อนข้างถาวร ทำให้พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักมหาปเทศฝ่ายพระสูตรไว้ เป็นใจความว่า เราจะได้ยินได้ฟังมาจากใครก็ตามว่า นี่เป็นธรรม เป็นวินัย เป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ผู้ฟังไม่ควรปลงใจเชื่อทันที หรือปฏิเสธทันที แต่ให้นำข้อนั้น ๆ มาสอบทานเทียบเคียงกับหลักที่ทรงแสดงไว้ในพระสูตร หากลงกันสมกัน ยุติกันกับหลักที่ทรงแสดงไว้ในพระสูตรก็ถือว่าใช้ได้ หากไม่ลงกัน ไม่สมกัน ไม่ยุติกันกับหลักในพระสูตร ให้ถือว่าท่านผู้นั้นจำทรงมาผิด เข้าใจผิด ไม่ควรถือตาม

แต่การตรวจสอบอย่างนั้นออกจะเป็นการยากอยู่

ดังนั้นควรจับหลักง่าย ๆ ว่า หากเราปฏิบัติไปตามที่เขาว่าแล้ว

๑. จะเป็นการทำตนเองให้เดือดร้อน ทำบุคคลอื่นให้เดือดร้อนหรือไม่

๒. ถ้าไม่ทำตนให้เดือดร้อน จะเป็นการทำคนอื่นให้เดือดร้อนหรือไม่

๓. หากไม่ทำคนอื่นให้เดือดร้อน จะเป็นการทำตนให้เดือดร้อนหรือไม่

๔. เมื่อทำไปแล้วจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ตนหรือไม่

๕. เมื่อทำไปแล้วจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่คนอื่นหรือไม่

๖. เมื่อทำไปแล้วจะเป็นประโยชน์เกื้อกูลทั้งแก่ตนเองและแก่บุคคลอื่นหรือไม่

หากผลจากการปฏิบัติตามคำกล่าวของเขาที่ว่านั้นออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งใน ๖ ประการนี้ ถือว่าเป็นคำสอนที่ถูกต้อง เพราะประเด็นสำคัญในการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น เมื่อมองจากผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติเราจะพบว่า มีความเปลี่ยนแปลงทางอาการกาย วาจา ใจ คือ

๑. ความชั่วในระดับใดระดับหนึ่งได้ลดลงไป ความดีในระดับใดระดับหนึ่งเพิ่มขึ้น ส่วนจะลดมากเพิ่มมากน้อยแค่ไหนเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับกำลังแห่งการปฏิบัติของแต่ละคน

๒. ดึงกาย ดึงจิตของตนออกจากการกระทำ คำพูด ความคิดในทางชั่วหยาบลงไปตามลำดับ แม้บางครั้งจะประสบกับเรื่องที่กระแทกกระทั้นใจอย่างแรง ก็สามารถอดกลั้น อดทน อดออม ให้อภัย หรือมีเมตตาต่อคนที่ทำให้เราไม่พอใจ จนถึงใจมีความละอายบาป รังเกียจบาป กลัวบาปแม้เพียงเล็กน้อย ก็จะถอยห่างออกไป

๓. มีความสงบเกิดขึ้นภายในจิต จนมีวินัยในตนเอง สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนไว้ได้ ไม่ปล่อยให้กิเลสอารมณ์มีอำนาจเหนือความสงบที่ตนมีอยู่ อย่างน้อยก็ควรจะมีในระดับใดระดับหนึ่ง ซึ่งจะเห็นว่าผลในลักษณะนี้ เมื่อกล่าวโดยสรุป คือ ผลของการ

ไม่ทำบาปทั้งปวง เป็นเป้าหมายสูงสุด แต่พยายามไม่ทำบาปจากหยาบ กลาง ละเอียดลงไปโดยลำดับ

ทำกุศลให้สมบูรณ์ เป็นเป้าหมายสูงสุด แต่ก็พยายามทำไปตามกำลังความสามารถที่จะกระทำได้ จนจิต

มีภูมิต้านทานต่อโรคกิเลสได้สูงขึ้นโดยลำดับ

การทำจิตให้ผ่องแผ้ว เป็นเป้าหมายสูงสุด แต่ก็พยายามทำให้มีความผ่องแผ้วภายในจิตอยู่ได้นาน ๆ ในหลาย ๆ เรื่อง

ประเด็นที่ควรถือเป็นหลักใจของผู้ใฝ่ธรรม คือ พระพุทธศาสนานี้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ แล้วทรงประกาศสั่งสอนไว้ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ พบพระพุทธศาสนา มีชีวิตยืนยาวมาจนสามารถศึกษาธรรมปฏิบัติธรรมได้เช่นนี้

2

ทำไมจึงมาปล่อยเวลาของชีวิตให้สูญสิ้นไป ด้วยถ้อยคำของคนอื่นว่า เขาว่าอย่างนั้นเขาว่าอย่างนี้ ทำไมไม่คิดว่า เราถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ว่าเป็นสรณะ จึงควรยึดถือเป็นหลักใจว่า ใครจะว่าอย่างไรไม่สำคัญ สำคัญว่าพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้อย่างไร แล้วยึดถือประพฤติปฏิบัติไปตามนั้น เพราะที่แน่นอนที่สุด คือ พระธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ และทรงแสดงไว้นั้นย่อมสามารถรักษาผู้ประพฤติตาม ปฏิบัติตาม ให้บรรเทาความทุกข์ ประสบความสุขได้จริง และจะเป็นเช่นนี้ตลอดไป ขอให้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบยิ่งปฏิบัติตามธรรมเท่านั้น เป็นประการสำคัญ.

คุณธรรม-แกนนำชีวิต

"โพธิโมลี"

๑. *สัจจะ* — ความซื่อสัตย์ (แกนในชีวิต)

๒. *กตัญญู* — รู้คุณคน

๓. *ภักดี-มีวินัย* — ไม่กระด้าง, รู้นบนอบ อ่อนโยน, มีวินัยชีวิต

๔. *อุตสาหะ* — มีความขยันพากเพียร

๕. *ขันติ* — รู้อด, รู้ทน (หนักเอา-เบาสู้, น้ำอด, น้ำทน

๖. *กาลเทศะ* — รู้กาล, รู้ถิ่นฐาน (รู้ต่ำ-สูง)

๗. *ภยะ* — มองภัยออก (ไม่ประมาท)

๘. *มันตี* — มีความคิด (รู้คิด, รู้ริเริ่ม)

๙. *สันติ* — มุมสงบ

๑. ความเป็นคน นั้น สำคัญสุดยอด ที่***มีความซื่อสัตย์*** ไม่ซื่อครั้งที่ ๑ เราเริ่มระแวง, ไม่ซื่อครั้งที่ ๒-เราสงสัย และเริ่มไม่ให้ความไว้ใจและวางใจ, ไม่ซื่อครั้งที่ ๓-ตัดหาง-ปล่อย

๒. ฉะนั้น จงมีคุณธรรม คือ - ซื่อสัตย์ - ***เป็นแกนชีวิต*** ธรรมะอื่น ๆ ตามมา, ทำให้ชีวิตเรางดงามยิ่ง ๆ ขึ้น, เข้มแข็งยิ่งขึ้น, มีคุณค่าสูงสุดที่จะประมาณได้

ชีวิตคนเรา เมื่อหมดศักดิ์ศรี เพราะถูก ระแวง, สงสัย, ตัดหางปล่อย เพราะตัวเราเอง ขาดสัจจะ-ซื่อสัตย์ ตัวเดียวแท้ ๆ หมดค่า หมดราคา, อย่าบ่นน้อยใจ คนอื่นทำเรา, ตัวเราต่างหากทำตัวเอง

น มชฺเชถ ยสํ ปตฺโต

ข้อหนึ่ง ได้ยศแล้วไม่พึงเมา

น พฺยาเธ ปตฺตสํสยํ

ข้อสอง ถึงมีเหตุอาจถึงแก่ชีวิต ไม่พึงใจเสีย

วายเมเถว กิจฺเจสุ

ข้อสาม พึงพยายามทำกิจทั้งหลายเรื่อยไป

สํวเร วิวรานิ จ

ข้อสี่ พึงระวังตนมิให้มีช่องเสีย

(๒๘/๒๒๖)

รายนามผู้อุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์

๑.	คุณศรีสง่า มณีรัตน์	๕,๐๐๐ บาท
๒.	นางจวง เทมานุสรณ์	๔,๐๐๐ บาท
๓.	พนักงานบริษัท เฮงเต็ลไทย จำกัด	๔,๑๗๐ บาท
๔.	คุณศรีนวล สุกุลทับ	๒,๐๐๐ บาท
๕.	คุณจารุณี คุงวัฒนสัมฤทธิ์	๒,๐๐๐ บาท
๖.	คุณชาญชัย-วนิดา ตันติยันกุลและบุตรธิดา	๑,๕๐๐ บาท

ผู้บริจาครายละ ๑,๐๐๐ บาท

คุณอุบลศรี เชี่ยวสกุล คุณสมพร คุงวัฒนสัมฤทธิ์
ครอบครัวนีระสังห์ คุณสิทธิชัย-อัจฉรา ทรัพย์เหลือหลาย
คุณจินดา พงษ์ธรรมรักษ์ คุณทัศนีย์ เมธเศรษฐ

ผู้บริจาครายละ ๕๐๐ บาท

ครอบครัวเตชะบูรณะ คุณเพ็ญจันทร์ พุกกะพันธุ์
คุณวิเชียร-วรรณี ธนาคีรี คุณลักขณา อุ๋ณพันธุ์วาท
คุณเอกชัย-บุษรินทร์ ศรีวัฒนคุณ คุณนวพิม มีอำพล

คุณรวมพร ธัญญรัตตุล ครอบครัวเดชดำเกิงชัย
คุณวิจารณ์-สมใจ ทรัพย์เหลือหลาย
คุณเกษรา ทรัพย์เหลือหลาย คุณภัทริน เศรษฐพร
คุณกิติศักดิ์ พงษ์ธัญญะวิริยา-คุณสุนีย์ ทรัพย์เหลือหลาย
คุณแม่แม้น-คุณทองทิพย์ ยิ้มชูเดช

ผู้บริจาครายละ ๓๐๐ บาท

คุณสุมณฑา อินทอง
คุณอัญชัญ-คุณมัลลิกา-คุณสาวิตรี อะมริต

ผู้บริจาครายละ ๒๐๐ บาท

คุณสำเนียง คุณชุติมา อมราพรกุล ครอบครัวจินตอังกูร
คุณจำรัส ยลวิจิตร คุณนิธวารณ ชุ่มสันติวุฒิ
คุณสุนทร ทรัพย์เหลือหลาย คุณสุนทรี ทรัพย์เหลือหลาย
คุณพิรุฬห์ลักษณ์ ทรัพย์เหลือหลาย
คุณสุพล ทรัพย์เหลือหลาย คุณอภิชญา ทรัพย์เหลือหลาย
คุณสินชัย-สมศรี ทรัพย์เหลือหลาย
คุณวิเชียร - ปรียา พูนคำ คุณเมี้ยน บุญมัธยะ

ผู้บริจาครายละ ๑๐๐ บาท

คุณเอกชัย-ประไพพรรณ วงศ์พรหมณ์ คุณวัฒนา บุญวัฒนา

คุณณิฐิพร คุงวัฒนสัมฤทธิ์ คุณจิตรา แซ่เบ้ คุณบุษยา แซ่แต้

คุณทรงวิทย์-คุณเบญจมาส-คุณบุษกร หงษ์ทอง

คุณอำพล-คุณบพิธ เตชะสมบูรณ์ คุณปรารภ พราหมทัศ

คุณพิเชษฐ์ ทรัพย์เหลือหลาย คุณอรุณี ทรัพย์เหลือหลาย

คุณพิชิต ทรัพย์เหลือหลาย คุณพิทักษ์ ทรัพย์เหลือหลาย

คุณพิพัฒน์ ทรัพย์เหลือหลาย คุณคมวรรณ ทรัพย์เหลือหลาย

คุณพรพรรณ อภิชิตวิทยา คุณตาม พราหมทัศ

ผู้บริจาคต่ำกว่า ๑๐๐ บาท

คุณสุนีย์ ลือกิจภิญโญ คุณสุชาติ แซ่ตั้ง

คุณประมวล อัศวพาหะพันธ์ คุณคำวัน มฆะวินและบุตร

คุณศรีอุดร เข็ณเรศ คุณปัทมา ทรัพย์เหลือหลาย

คุณอรุณศรี เสน่ห์จันทร์ คุณธนพงษ์ ทรัพย์เหลือหลาย

คุณปิยะดา ทรัพย์เหลือหลาย คุณธนเทพ ทรัพย์เหลือหลาย

สพฺพทานํ ธมฺมทานํ ชินาติ
ธรรมทาน ชนะทานทุกอย่าง
สพฺพรสํ ธมฺมรโส ชินาติ
รสพระธรรม ชนะรสทุกอย่าง
สพฺพรตึ ธมฺมรตี ชินาติ
ความยินดีในธรรม ชนะความยินดีทุกอย่าง
ตณฺหกฺขโย สพฺพทุกฺขํ ชินาติ
ความสิ้นตัณหา ชนะทุกข์ทุกอย่าง

กรุณาแก้คำผิด

หน้า ๙. บันทัดที่ ๓. ประสงฆ์ แก้เป็น พระสงฆ์

หน้า ๑๑ จากล่าง ตักบุญ แก้เป็น ทำบุญ
บันทัดที่ ๔.

1

อุกฺกฏฺเฐ สูรมิจฺฉนฺติ มนฺตีสุ อกุตูหลํ
ปิยญฺจ อนฺนปานมฺหิ อตฺเถ ชาเต จ ปณฺฑิตํ

เมื่อเกิดเหตุร้ายแรง ย่อมต้องการคนกล้าหาญ
เมื่อเกิดข่าวตื่นเต้น ย่อมต้องการคนหนักแน่น
เมื่อมีข้าวน้ำบริบูรณ์ ย่อมต้องการคนที่รัก
เมื่อเกิดเรื่องราวลึกซึ้ง ย่อมต้องการบัณฑิต

(๒๗/๙๒)